

CONSTANT VERANDEREN

Pieter van Abshoven

Het was tijdens een les over jagers-verzamelaars dat de docent ons waarschuwde dat we niet moesten verwachten dat onderzoek bij huidige groepen ons uitsluitend zou geven over het culturele leven van jagers-verzamelaars duizenden jaren geleden. 'Want', zei hij: 'iedere generatie doet het net weer even anders dan de vorige.' Dat geldt niet minder voor culturen die in onze ogen heel traditioneel zijn. Met tradities die terug lijken te gaan op een ver en grijs verleden. Bij nadere beschouwing blijken er overal veranderingen te zijn geweest. Verhoudingen tussen mensen zijn telkens veranderd.

Mijn jeugd was zorgeloos, maar mijn ouders moesten hard buffelen om de eindjes aan elkaar te knopen. En kwamen aan weinig anders toe dan aan werken. En dan de positie van mijn moeder. Die kreeg toen ze trouwde automatisch ontslag, wel eervol, maar toch, en moest ook nog de gelofte van gehoorzaamheid afleggen. Over die dingen zingt Gerard Cox niet in het lied 1948. Begrijpelijk: 'toen was geluk heel gewoon'.

'Als kind is je kennis van de wereld beperkt'

Denk aan landen die de ene na de andere groep aan zich onderwerpen en geleidelijk toch meer de soevereiniteit van de burens zijn gaan erkennen. Of aan de relaties heer - knecht, vrouw - man, kind - ouder, enzovoorts.

Over wat je als ouder van je kinderen mag verwachten circuleert op het internet een tekst die toegeschreven wordt aan Moeder Teresa: *'Je zult ze leren vliegen, maar ze zullen niet jouw vlucht vliegen. Je zult ze leren dromen, maar ze zullen niet jouw dromen dromen. Je zult ze leren leven, maar ze zullen niet jouw leven ervaren. Desondanks... Tijdens elke vlucht, in elke droom, in elk leven, zal jij bestaan, het zaadje van een bedacht en aangeleerd pad.'*

Trots vertelt de opa van Catootje in Jan, Jans en de kinderen over wat zijn generatie had nagestreefd, onder andere voor iedereen een auto, en Catootje zucht dan: 'dat hebben jullie aardig voor elkaar gekregen'. Duidelijk is dat zij toch weer een iets andere kant op wil.

Maar in iedere generatie zitten figuren die vinden dat het nu maar afgelopen moet zijn, dat volgende generaties hun goede voorbeeld ongewijzigd moeten overnemen. Het zijn mensen die constant over vroeger praten, en niet geheel toevallig verwijzen naar hun eigen jeugdijaren, of het nu gaat om 1948 of 1984: hoe goed het toen was en dat veranderen nergens voor nodig is. Over je jeugdijaren spreek je vanuit het perspectief van een kind, dat als het goed is opgroeit in een veilige en vertrouwde omgeving. Voor wie de dingen van de boze buitenwereld ver weggehouden worden.

Dat vergelijken met de huidige tijd die we bezien vanuit het perspectief van een volwassene is natuurlijk niet eerlijk.

Als kind is je kennis van de wereld waarin je leeft beperkt, dat is niet anders. We weten meestal al weinig van de zorgen van onze ouders. Laat staan de grote wereldproblemen, want die waren ver van ons bed.

Altijd en overal wordt de wens geuit om terug te kunnen keren naar die kindertijd. Maar dan volgt meestal de conclusie dat het definitief voorbij is en dat we moeten accepteren dat er alleen een weg vooruit is.

Vol weemoed zingt Wim Sonneveld:

*Toen ik langs het tuinpad van m'n vader de hoge bomen nog zag staan
Ik was een kind, hoe kon ik weten*

Dat dat voorgoed voorbij zou gaan

En verzucht Paul van Vliet:

En ik moet nog zo veel doen, ik moet nog zo veel doen

Kan ik nou vandaag niet weer eens even net als toen

Veilig achterop bij vader op de fiets

Vader weet de weg en ik weet nog van niets

Helaas zijn er toch ook personen die tegen iedereen willen

roepen: 'Spring maar achterop.' Of: 'Dan gaan we dat regelen'.

Machthebbers hebben eeuwenlang onderdanen als kleine kinderen behandeld om zo de dan bestaande orde te handhaven en hun eigen leven en positie te beschermen. Bij veranderingen probeerden ze dan volledig de regie te houden. Want het was tenslotte een van God gegeven orde, en aan die scheppingsorde mocht niemand anders tornen.

Maar de enige constante in de geschiedenis van de mens is de verandering, de groei, en de ontwikkeling. Veranderingen stoppen of zelfs terugdraaien zou een breuk betekenen met een traditie van millennia.

Pieter van Abshoven is antropoloog en bestuurslid van De Linker Wang